

TIETEELLINEN ELÄMÄ

KOTIKANSAINVÄLISTYMINEN on uusi termi Helsingin yliopiston strategiassa 2004–2006 (konsistorin hyväksymä 15.1.2003). Onkohan kyse tosi kansainvälisen vuoden professoriksi valitun professori Simo Knuuttilan kehotuksesta tutkijoille kirjoittaa myös suomeksi? Ei. Strategiassa sanotaan, että ”yliopiston henkilökuntaa kansainvälistetään henkilöstökoulutuksen ja kansainvälisen liikkuvuuden kautta. Ulkomaisten opettajien määrää, opettajan- ja tutkijanvaihtoa sekä vieraskielistä opetusta lisätään. Kaikkia opiskelijoita kannustetaan osallistumaan vieraskieliseen opetukseen.” Kannatettavia asioita siis! Kunhan ei kotikansainvälistyminen vain ole käytännössä sitä, että suomenkielinen opettaja lähes tunnustamattomalla englannilla mutisee opiskelijaryhmälle, jossa ei ole yhtään ulkkaria. Strategian kansainvälisyyden kyllä kruunaa sen lopun kohta ”yliopisto toimii maailmanlaajuisesti”, jonka viimeisessä kohdassa 4 vedetään kovaa geo-maailmanpoliittista linjaa: ”Vaikka Helsingin yliopistolla on yhteistyösopimuksia muiden yliopistojen kanssa kaikilla mantereilla, toiminta Pohjois-Amerikassa kaipaa vahvistamista. Saharan eteläpuolisen Afrikan yliopistojen kanssa jatketaan sellaisten hankkeiden suunnittelua, jotka auttavat niiden ja samalla koko alueen kehitystä tai tarjoavat kiinnostavia tutkimusmahdollisuuksia.”

YHTEISKUNTA on maailmanyhteiskunta eikä mikään yksiköllinen, elämys-, tieto- tai riskiyhteiskunta. Yhteiskunta on moniköllinen. Se on rinnakkaisista, päällekkäisistä ja eriaikaisista osista muodostu-

va ”yhteiskunnan yhteiskunta”. – Kuka tällaista väittää? Kyse on tietysti jo edesmenneestä Niklas Luhmannista, joka on painokkaasti huomauttanut yhteiskunnan olevan mahdollinen enää maailmanyhteiskuntana. Viime marraskuun lopulla *Institut für Weltgesellschaftin* järjestämässä seminaarissa Luhmannin kotiyliopistossa Bielefeldissä kysyttiin, onko pakko ajatella näin vai onko muita mahdollisuuksia (*Wie zwingend ist die Weltgesellschaft?*)

Paikalle osunut *Tieteellisen elämän* ystävä sai tähän vastauksen jo Haartmann Tyrellin avauksesta: yhteiskuntaa ei pitäisi ajatella pelkkästä tilauksiin, huutoihin ja toiveisiin vastaavana yhteiskuntana, vaan eri vaiheissaan ja muodoissaan olevana yhteiskuntana. Ensiksi mainitussa tapauksessa nimittäin väijyy aina auliiseen *Weltgeistin*, erilaisiin korvikekäsitteisiin ja katalysaattoriteorioihin sortumisen vaara. Jälkimmäinen kanta taas vaatii vastausta kysymykseen, mikä ja missä on yhteisyys. Kaikki seminaarissa eivät toki kulkeneet jälkimmäistä tietä, mutta aika monet tähdensivät yhteiskunnallistumisen muotojen uusien tulkintojen tarvetta. Klaus Lichtblau teki sen eksplisiittisesti. Bernhard Peters epäili integraation käsitteen lepäävän niin vahvasti kansallisella pohjalla, ettei maailmanyhteiskunnan käsitettä vielä ole. Hauke Brunkhorst kehitteli ”kevyen julkisuuden” ja ”kevyen luottamuksen” käsitteitä valtiottomassa globaalissa demokratiassa, Thomas Schwinn ”orientaatiohorisonttia ja -areenaa” yhteiskunnattomassa differentiaatiossa ja Walter Reese-Schäfer vertaili saksalaisen (Hans Joas) ja amerikkalaisen

(Etzioni, Walzer) kommunitarismin näkökulmia maailmanyhteiskunnan moraalisiin virituksiin. Kaiken kaikkiaan voidaan ehkä puhua varovaisesti hakeutumisesta yhtäältä saksalaisen tradition yhteiskunnallistumisen perspektiiveihin (Simmel) ja toisaalta poststrukturalistisiin näköaloihin (Agamben, Calhoun, Dean). Päätösesitelmässään Rudolf Stichweh pohti, miksi ”moderni yhteiskunta käsitteää kaikki eksklusiot inklusion muodossa”.

70-LUVUN jälkeen on harjoitettu hyvin vähän vakavaa Marx-eksegeettiikkaa. Uusin poikkeus (so. vahvistus) tähän sääntöön on Allan Megillin teos *Karl Marx – The Burden of Reason (Why Marx rejected Politics and the Market)*, 2002). Virginialainen aatehistorioitsija todistelee Marxin tieteisuskovaiseksi valitusrationalistiksi, joka hylkäsi sekä politiikan että markkinat. Republikaanisen politiikan konseptionsa Megill löytää Arendtilta ja tietoa tuottavan markkinakonseptionsa itävaltalaisen taloustieteen traditiosta. Kun hän tähän lisää klassisen Böhm-Bawerkin Marxin metodia koskevan kritiikin, on Marxin perusehkoudet rekisteröity. Positiiviselle puolelle jää Marxin nerokas kapitalistisen tuotantotavan dynaamisuuden korostus. Tässä Marxin taseen arvioissa ei ole mitään kovin uutta, ja monet lopettivat 70-lukunsa hyvin samanlaiseen arvioon. Jopa Arendtin emfaattinen politiikan käsite on ollut postmarxistien käytössä jo vuosikausia.

Megillin kirja on kuitenkin yllättävä tuloksistaan huolimatta. Se on tarkka ja huolellinen *eksegesis* nuoreen Marxiin.

Tässä suhteessa Megill on taoltaan täysin verrattavissa 60- ja 70-luvun parhaisiin Marx-eksegeetteihin. Kirja kuitenkin noudattaa jonkinlaista outoa *pars pro toto* -periaatetta eikä pääse koskaan kypsään Marxiin ja siis varsinaisen poliittisen taloustieteen kritiikin pariin. Tässä se jää pahasti jälkeen 70-luvun Marx-tutkimuksesta. Allan Megill on kuitenkin älyllisesti rehti ja suorastaan liikuttava siteeratesaan nootissa sivulla 315 saksalaisen Michael Krätken hänelle Amsterdamista 8. toukokuuta 2000 lähettämää kirjetä, jossa Krätke informoi häntä Marxin 1860-luvun käsikirjoitusten erilaisista markkinakäsityksistä. Voimme vain toivoa, että Megill paneutuisi näihin *Pääoman* käsikirjoituksiin samalla eksegeettisellä taidolla kuin nyt nuoreen Marxiin. Minkä seuraajan nyt jo manalle mennyt pääomaaloinen Marx-tutkimuksen traditio hänestä saisikaan!

VIIME joulukuussa brittilehdissä kerrottiin, että maineikkaan London School of Economicsin johtajalle Anthony Giddensille on valittu seuraaja: Sir Howard Davies (51) astuu tehtävään Giddensin (65) siirryttyä eläkkeelle ensi syksynä. Huomiota valinnassa herättää se, että Davisilla ei ole mitään työkokemusta yliopistomaailmassa. Davis on

opiskellut Oxfordissa (MA historiasta ja nykykielistä) ja Stanford Graduate School of Businessissa (MSc hallintotieteissä), mutta uransa hän on luonut lähinnä korkeana virkamiehenä valtiovarainhallinnossa. Vuodesta 1997 Howard Davies on ollut Financial Supervisory Authorityn (vastaa meidän Rahoitustarkastustamme, Rataa) johtaja. – Siis aika outo nimitys korkea-akateemiseen instituutioon. Liekö koululta rahat lopussa? Vai onko kyse isommasta yliopistohallinnon suunnanmuutoksesta – *knowledge managementista*..

SOKALIT on sitten tehty meidänkin lehdellemme, ja vieläpä lehden sisältä käsin! Lehtemme viime numeron taiteilija Elkida on pelkkä konstruktio kuten hänen taiteensaakin. Tämän *hoaxin* niin toimitukselle kuin lukijoillekin (huomasiko joku?) teki kuvakuraattorimme, estetiikan tohtori ja taiteilija Kimmo Sarje. Totuus Elkidasta – “pietarilaisesta, kuubalais-venäläisestä konseptualistista” – on seuraavanlainen. Kolme pohjoismaista taiteilijaa – tanskalainen maalari (EL)mer, suomalainen (KI)mmo Sarje ja ruotsalainen valokuvaaja (DA)vid – keksivät Elkidan Tukholmassa eräässä kiinalaisessa ravintolassa 1990-luvun alussa. Yhteiseksi nimittäjäk-

si sovittiin *male moral*-teema ja konkreettiseksi mitaksi syömäpuikkojen paperinen suojapussi (193 x 23 mm). Jokaiseen fyysiseen teokseen oli sisällyttävä tämä mitta, joka mahdollisti kolmen taiteilijan teoselementtien vapaan yhdistelyn. Muuten he työskentelivät toisistaan tietämättä, ja näytetyt rakennettiin palapelimäisesti paikan päällä. Totta siis toinen puoli. Elkida piti menestyksellisesti näytelyn Helsingissä 1992–93 ja Tukholmassa 1994. Julisteen kasvokuvan komponoi digitaalisesti ruotsalainen taiteilija Caican Elmerin, Kimmon ja Davidin passikuvien pohjalta. – Mainittakoon lukijoillemme, että kaiken tämän jälkeenkin Kimmo “Sokal” Sarje jatkaa toimituksessamme...

